

Osnovna šola Antona Aškercia Rimske Toplice

Uporaba kratic - poznamo njihov pomen?

RAZISKOVALNA NALOGA
PODROČJE: SLOVENŠČINA

Avtorici: Ina Majda Knez, 9. r
Klarisa Koštić Lesjak, 9. r

Mentorica:
Jasmina Oblak, prof. soc. in nem.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Rimske Toplice, 2019

Osnovna šola Antona Aškercia Rimske Toplice

Uporaba kratic - poznamo njihov pomen?

RAZISKOVALNA NALOGA
PODROČJE: SLOVENŠČINA

Avtorici: Ina Majda Knez, 9. r
Klarisa Koštić Lesjak, 9. r

Mentorica:
Jasmina Oblak, prof. soc. in nem.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Rimske Toplice, 2019

POVZETEK

Kratice se dandanes pojavljajo povsod, v že skoraj vsaki obliki komunikacije, zato nekateri dvomijo o njihovi neškodljivosti za razvoj in usvajanje prvin knjižnega jezika. Zaradi praktičnosti in hitrosti komunikacije njihovih uporab se nekatere v družbenih okoljih zadržijo dlje, celo tako dolgo, da jih ne prepoznamo več kot kratice. Žal je uporaba kratic pri nekaterih omejena na nekritično uporabo le-teh, brez pravega razumevanja, katere besede kratico sestavljajo. Rezultati so pokazali, da učenci ne poznajo pravega pomena črt, ki sestavljajo kratice, ampak njihov pomen vežejo na konkretno stvar ali prevod. Učenci se zavedajo, da prepogosta uporaba kratic lahko privede do komunikacijskega šuma med uporabnikoma, vendar njihova uporaba ne škoduje slovenskemu knjižnemu jeziku

KLJUČNE BESEDE; kratice, krajšave, okrajšave, pomen, razumevanje

Vsebina

1 UVOD.....	5
1.1 METODOLOGIJA, OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	5
1.2 HIPOTEZE	6
2. TEORETIČNI DEL	7
2.1 KRAJŠAVA	7
2.2 OKRAJŠAVA	7
2.3 KRATICA.....	9
2.4 SIMBOLI	10
2.5 FORMULE	10
2.6 UPORABA KRATIC	10
3. EMPIRIČNI DEL	11
3.1 METODOLOGIJA	11
3.1.1 Raziskovalni vzorec	11
3.1.2 Postopek zbiranja podatkov	11
3.2 REZULTATI IN INTERPRETACIJA.....	12
4. ZAKLJUČEK.....	17
5. VIRI IN LITERATURA.....	18
PRILOGA	19

1 UVOD

LOL, LMAO, WTH, OMG, IMO, IMHO, YOLO, BAE, FTW, TB, WCW, MCM, TBH, OP, OC, ROFL, FLW, STG, AKA, ASL, BFF, BRB, BTW, DM, FFF, FYI, GR8, H8, HBU - Ste naju razumeli?

Zdi se, da hiter življenjski tempo narekuje tudi hitro komunikacijo. Kratice so postale del našega vsakdana, tako v govorjeni kot v pisani besedi. Nastajajo in izginjajo s takšno hitrostjo, da jim ne morejo slediti niti nekateri spletni slovarji. Nekatere v jeziku ostanejo le kratek čas, druge pa postanejo del splošnega pisanega besedja, ki jih bralec sploh ne prepozna več kot krajšave (npr. Nato, Nama, radar) (Kompara, 2017, str. 77).

Kratice naj bi na svoji popularnosti pridobile z uporabo različnih socialnih omrežjih in mobilnih telefonov. Kratek zapis je bil obvezen, saj nam telefon pri pošiljanju sporočil odšteva »znake«, ki jih še lahko stlačimo v majhen kvadratak. Na socialnih omrežjih tudi nimamo časa napisati romana, če vemo, da nekdo na drugi strani računalniškega monitorja že nestrpno pričakuje naše sporočilo ali odgovor.

Pa vendar ali vemo, kaj pomenijo in zakaj jih uporabljamo, če njenega pomena ne vemo? V krogu prijateljev ali neke družbe veljajo določeni izrazi, kode in kratice, ki to skupino naredijo nekaj posebnega, drugačnega. Seveda bi ji želeli pripadati. Zato navadno prevzamemo določene kratice okolja v katerem se gibamo. Čisto spontano se skoraj podzavestno prikradejo v naš besednjak in še preden se dobro zavemo, jih že spretno tiščimo med ostale besedne zveze.

1.1 METODOLOGIJA, OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Kratice si najlažje zapomnimo, če se navezuje na nek predmet, stvar, v fizični obliki. Potem nam sploh ni potrebno razmišljati, kaj kratica pomeni, saj njen pomen projiciramo na ta predmet, čeprav črke in pomen nimajo nič skupnega. To e posebej velja za kratice angleškega izvora. Le zakaj bi se po nepotrebnem ukvarjali s preverjanje, z katerih krnitev besed je kratica nastala.

V nalogi se zato sprašujeva, ali sploh vemo, kaj kratice, ki jih vsakodnevno uporabljamo v različnih situacijah pomenijo.

Pisne vire sva črpali v člankih Mojce Kompara in v internetnih spletnih klepetalnicah. Literature, ki bi eksplicitno govorila o razumevanju pomena kratic nisva zasledili. Prav tako na to temo še ni bila izdelana nobena raziskovalna naloga. Odločili sva se, da bova na Osnovni šoli Antona Aškercia Rimske Toplice, na Osnovni šoli Primož Trubar ter na Podružnični šoli Debro izvedli anketo med učenci in učenkami 8. in 9. razredov.

Pri raziskavi sva uporabili:

- metodo anketiranja
- metodo dela z viri in literaturo
- metodo obdelave podatkov

Z anketnim vprašalnikom sva želeli preveriti, koliko učenci zares vedo pomen posamezne črke v kratici. Zastavljene kratice sva razdelili v s sklopa po 5 kratic:

- kratice, ki jih uporabljamo ali slišimo v vsakodnevni, splošni rabi (AIDS, HIV, WC , USB, SMS);
- kratice, ki jih najpogosteje uporabljamo ali slišimo pri pouku (DKE, UNESCO, SSKJ, NUK, DZ);

1.2 HIPOTEZE

Glede na prebrano literaturo in lastnih spoznanj, sva zastavili naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Učenci bodo pri samostojnem poimenovanju kratic pogosteje uporabili opis, torej kaj kratica predstavlja (predmet, ...) kot pa zapisali besede, iz katerih je kratica sestavljena.

Hipoteza 2: Učenci bodo uspešnejši pri izbiranju pravega pomena kratic med danimi možnostmi, kot pa pri samostojnem zapisu pomena kratice.

Hipoteza 3: Učenci, ki pogosto uporabljajo kratice pri pisnem komuniciranju s prijatelji, se močneje strinjajo s trditvami, da so kratice koristne in potrebne kot učenci, ki kratice največkrat uporabljajo med pogovorom.

Hipoteza 4: Učenci, ki se skoraj vedno zanimajo o pomenu neznane kratice, pogosteje menijo, da so kratice zapletene za uporabo in lahko pripeljejo do nesporazumov ter da kvarijo slovenski knjižni jezik.

2. TEORETIČNI DEL

Čeprav krajšave v govorjenem in pisanem besedilu pogosteje zasledimo v zadnjih letih, niso nek nov pojav. O njih piše že Levec leta 1899 v Slovenskem pravopisu, zapisane so tudi v Breznikovem (leto 1920) in Breznikovem in Ramovšovem Slovenskem pravopisu iz leta 1935. V pravopisih izraz kratica pomeni nadpomenko za druge oblike krajšav. V Slovenskem pravopisu pa ostaja krovni pojem krajšava (Kompara, 2009). Najdemo jih v splošnih in specializiranih slovarjih. Zaradi dinamike nastajanja je v zadnjih letih nastalo več elektronskih zbirk, ki so pri njihovem zapisu bolj ažurne kot tiskane verzije. V slovenskem prostoru imamo za normiranje kratic in krajšav ter natančnejšo opredelitev pravil le Slovarček krajšav, ki je uporabnikom na voljo na spletni strani Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša in samodejno izdelanega Slovarja krajšav, ki je od leta 2011 dostopen na portalu Termania (Kompara, 2015) in od leta 2018 Slovar kratic, avtorice Mojce Kompara, ki hkrati normirajo njihovo tvorbo in pravilen zapis.

Pri uporabi poimenovanj krajšava, kratica, akronim in okrajšava pride pogosto do zamenjav.

2.1 KRAJŠAVA

Kot **krajšavo** razumemo vsa okrajšana poimenovanja, to so *okrajšave* (npr. loč., pag.), *kratice* (npr. CTK, ZBDS) in tudi *simboli* (npr. @, #, ::) in so v pravopisnih pravilih jasno opredeljena. Krne v kraticah pišemo z velikimi začetnicami, lahko pa tudi mešano, npr. TAM, SAZU, BiH – kjer avtor kratico zapiše po lastni presoji.

Čeprav krajšave v govorjenem in pisanem besedilu pogosteje zasledimo v zadnjih letih, niso povsem nov pojav. O njih piše že Levec leta 1899 v Slovenskem pravopisu, zapisane so tudi v Breznikovem (leto 1920) ter Breznikovem in Ramovšovem Slovenskem pravopisu iz leta 1935. V pravopisih izraz kratica pomeni nadpomenko za druge oblike krajšav. V Slovenskem pravopisu pa ostaja krovni pojem krajšava (Kompara, 2009). Najdemo jih v splošnih in specializiranih slovarjih. Zaradi dinamike nastajanja je v zadnjih letih nastalo več elektronskih zbirk, ki so pri njihovem zapisu bolj ažurne kot tiskane verzije. V slovenskem prostoru imamo za normiranje kratic in krajšav ter natančnejšo opredelitev pravil le Slovarček krajšav, ki je uporabnikom na voljo na spletni strani Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, in samodejno izdelanega Slovarja krajšav, ki je od leta 2011 dostopen na portalu Termania (Kompara, 2015) ter od leta 2018 Slovar kratic, avtorice Mojce Kompara, ki hkrati normirajo njihovo tvorbo in pravilen zapis.

2.2 OKRAJŠAVA

»Okrajšave so najstarejša oblika krajšav« (Rode, 1974, str. 215).

Po SP 2001 so to besede ali besedne zveze, ki so zapisane okrajšano, pika pa predstavlja znamenje okrajšanosti (npr.: oz. – oziroma, t. i. – tako imenovani). Okrajšamo lahko besede, besedne zveze, med njimi tudi lastna imena, in sicer na različne načine. Poznamo samo pisne okrajšave.

Pri skrajševanju besednih zvez okrajšamo vsako prvino, krajšavni piki pa sledi presledek (npr. d. o. o. – družba z omejeno odgovornostjo, izr. prof. – izredni profesor/izredna profesorica). Skupaj vedno pišemo okrajšave kot npr. *itd.*, *ipd.*, *npr.*, *tj.*, brez vmesne pike pa okrajšave ene same besede, iz katere jemljemo značilne črke za besedno razločevanje, npr. *jsl.* – *južnoslovanski*, *ide.* – *indoevropski* (SP, 2001, str. 118-122 v Kompara, 2015). Glede na pomen so najbolj tolerantna vrsta krajšav.

Delimo jih na priložnostne, ki se uporabljajo zgolj v nekem kontekstu. Ko se raba priložnostnih okrajšav razširi in jo začne uporabljati večji krog uporabnikov, govorimo o ustaljenih okrajšavah, ki

naj bi jih znal prebrati povprečen bralec. Po obliki jih delimo na nesestavljene in sestavljene, kjer prvotno besedilo lahko tvori ena, dve ali več besed (Rode, 1974, str. 215).

Nesestavljene okrajšave

Nastanejo s prekinitvijo ali krčenjem. Pri prekinitvi se zapiše le začetni del neokrajšanega besedila (npr. tel. za 'telefon'), pri krčenju pa se zapišejo le določeni deli neokrajšanega besedila, npr. dr. za 'doktor', ga. za 'gospa' (Rode, 1974, str. 216).

Sestavljene okrajšave delimo v dve skupini. V prvi skupini pišemo člene ločeno. Lahko so sestavljene iz dveh, treh ali več členov, npr. d. d., ing., prof. Okrajšave, kot so itd. in ipd., se pišejo skupaj. (Rode, 1974, str. 2016).

Posebnosti:

1. **Okrajšave imen:** T. Pandur, Ch. de Gaulle, R. Sch. (< Robert Schumann).
2. **Brez krajšavne pike** pišemo okrajšave šolskih ocen (nzd – nezadostno; odl – odlično, pdb – prav dobro) in glasbene oznake (pp – it. *pianissimo* 'zelo tiho', f – it. *forte* 'glasno').
3. **Citatne okrajšave** zapisujemo enako kot v jeziku, iz katerega prihajajo: cf. (< lat. *confer* – 'primerjaj'), ibid. (< lat. *ibidem* – 'prav tam'). Pri pisanju prevzetih okrajšav besednih zvez upoštevamo načela slovenskega pravopisa glede **stičnosti** (npr. P. S. - lat. *post scriptum* – 'pripis')
4. **Okrajšave izobrazbenih, akademskih in znanstvenih nazivov:** Pišemo jih ob osebnih imenih v različnih položajih, skladno z zakonodajo. (a) Izobrazbene oz. strokovne nazive pišemo za imenom in vejico (Janez Novak, univ. dipl. inž. les., in Janez Novak, mag. angl.). (b) Bolonjski nazivi po tretji stopnji, akademski nazivi, ki jih pridobi posameznik na univerzi, in častni nazivi so zapisani pred imenom (mag. Nataša Kotnik, dr. Rok Kralj) (Verovnik in Dobrovoljc, ____).

Izgovarjanje okrajšav

Okrajšave navadno beremo tako, da jih sproti razvezujemo.

Posebnosti:

1. Okrajšava ga. (gospa) ima poleg osnovne oblike še dve, ki nakazujeta obliko razvezave: ge. (gospē) in go. (gospo).
2. Za nekatere okrajšave se je uveljavilo le **črkovalno izgovarjanje:** b. p. [bèpəin bé pé], b. l. [bəlè], ddr. [dèdèrè].
3. Nekatere **črkovalno izgovarjane okrajšave lahko pregibamo:** d.o.o.-ji, d.d.-ji, s.p.-ji. Pri teh okrajšavah lahko spremljamo tudi proces postopnega prehajanja med občna poimenovanja, ki jih sklanjamo kot navadne samostalnice, npr. dede dedeja (< d. d.); espe espeja (< s. p.); deoo deooja (< d. o. o.); vede vedeja (< v. d.).

Okrajšave, nekatere so tudi kratice (PDF, HTML), ki jih uporabljamo kot končnice spletnih domen in datotek, **pišemo s piko na levi** (npr. .com – angl. *company* 'podjetje', .net – angl. *network* 'omrežje', .pdf – PDF, angl. *portable document format*).

2.3 KRATICA

KRATICA je beseda, nastala iz sklopljenih krnov večbesedne zveze, npr. OF iz O + F. Sčasoma se občutek za kratičnost lahko izgubi (prim. laser). Kratica je definirana kot enopomenski skupek črk in števil.

Sopomenka kratice je akronim (Kompara, 2009).

Glede na način nastanka jih delimo na inicialne, zlogovne in kombinirane.

Inicialne kratice so sestavljene iz začetnic prvih črk vsake besede, ki jih nato združimo. Pri branju glasovne inicialne kratice beremo kot besede, ki jo tvorijo inicialke (npr. NUK), črkovalne pa tako, da v besede združimo imena inicialk. Lahko se berejo po domače ali po tuje.

Branje inicialnih kratic po domače

Pri zlogovnih kraticah vsaki besedi neokrajšanega besedila vzamemo prvi zlog ter jih združimo v novo besedo (npr. Tovarna sanitetnega materiala – TOSAMA) (Rode, 1974, str. 2016).

Kombinirane kratice nastanejo s kombinacijo glasovno branih črk in zlogov.

Osnovna pravila sklanjanja kratic:

1. Kratice moškega spola sklanjamo po 1. moški sklanjatvi (korak-a), npr. GSM – GSM-a, SNG – SNG-ja.
2. Kratice ženskega spola, ki se končajo z nenaglašenim -a, sklanjamo po 1. ženski sklanjatvi (lipa-e), npr. FIFA – FIFE, CIA – CIE.
3. Kratice ženskega spola, ki se ne končajo z nenaglašenim -a, sklanjamo po 3. ženski sklanjatvi (brez spremembe končnice) ali po 1. moški sklanjatvi, npr. ZDA – ZDA, SAZU – SAZU ali SAZU – SAZU-ja (lahko je tudi moškega spola).

Končnice kratičnih imen pišemo:

a) z malo, z vezajem, če se kratično ime končuje na soglasnik: *SPIZ – SPIZ-a*; tako se pišejo tudi podaljšave osnov: *STA – STA-ja*, *SLO – SLO-ja*, *OZN – OZN-ja* [oznĚja], *BBC – BBC-ja*;

b) z veliko, kadar se kot sklonilo obravnava zadnji samoglasnik kratičnega imena: *UNESCO – UNESCA – UNESCU*. Sicer pa taka imena rajši sklanjamo v navadni pisni obliki lastnih imen: *Unesco, Unesca, Unescu* ipd.

Od izgovora je odvisno, ali pri sklanjanju prihaja do podaljšav ali ne. Za zapis glasovnih končnic, če se kratično ime končuje na soglasnik, je dopuščenih manj možnosti. Načrt je dopuščal zapis končnice z malimi črkami (za vezajem) ali z velikimi črkami brez vezaja, npr. *AVNOJ – AVNOJ-a* ali *AVNOJA*, po SP 2001 pa je dovoljen samo zapis z malimi črkami in obvezno z vezajem, npr. *SPIZ – SPIZ-a* (Štumberger, ___).

2.4 SIMBOLI

Simboli so grafična znamenja za mere, fizikalne količine, kemijske elemente, matematične pojme, denarne enote, strani neba ipd. (Na – natrij, H – novolat. *hydrogenium* 'vodik', S – sever; CHF – švicarski frank, MS – Murska Sobota, XL – angl. *extra large* 'zelo velik'). Pišemo jih po dogovoru – z malimi ali velikimi črkami in brez pike, izjemoma z malo ali veliko črko (l ali L – liter).

Simboli se lahko z drugimi simboli, števki ali ločili družijo v nove simbolne enote (mA, m², km/h).

Simbole za merske enote pišemo ob številkah, in sicer s presledkom za številko: 35 m, 10 %, 220 V, 5 a (pet arov), drugače kot 5a + 3b (pet a + tri b) v algebri.

Simbole beremo narekovalno (Na [èná]), v besedilu jih večinoma razvezujemo v besede (Na – natrij).

2.5 FORMULE

Simboli se lahko združujejo tudi v formule, tj. kratke simbolične zapise, ki se uporabljajo v matematiki, naravoslovju in tehniki ter kemiji, npr. H₂O (vodikov oksid, voda), NaCl (natrijev klorid); pišemo jih skladno z dogovorno normo posameznih strok.

Pišemo jih brez okrajšavnih pik in jih ne pregibamo, beremo pa jih črkovalno (npr. CO [céó], H₂O [há dvá ó]).

Matematične formule so v splošnem obrazci, ki povedo, kako izračunati neko količino ali vrednost, npr. Ploščino kvadrata izračunamo po formuli $p = a^2$.

Je »ustaljena okrajšava večbesednih imen, navadno iz začetnih črk ali zlogov« in tudi »okrajšana beseda ali besedna zveza«.

2.6 UPORABA KRATIC

Kratice uporabljamo, ker so krajše in enostavnejše za uporabo v vsakodnevem pisanju in komunikaciji, še posebej v znanstvenih vodah. Z njihovo uporabo lahko skrajšamo čas in prostor, kadar smo prostorsko omejeni (SMS sporočilo, članek ...). Pri tem moramo biti pozorni, da kratice uporabljamo pravilno in z neko mero, da ne povzročimo komunikacijskega šuma. Kratice so lahko koristne, še posebej za dolge, tehnične izraze in pri znanstvenem pisanju. Vendar pri pretiravanju z njimi lahko tekst, namesto, da bi ga razjasnili, lahko tudi popačimo. To se največkrat zgodi v primeru, da je kratica bralcu nepoznana. Zato je priporočljivo ob prvem zapisu kratice v oklepaj dopisati njen pomen).

Kratice so postale popularne z uporabo prvih mobilnih telefonov, kjer je bila cena poslanega sporočila določena s številom znakov v sporočilu in z razvojem interneta ter družbenih omrežij. Ne le zato, ker normirajo dolžino besedila pri pogovorih, ampak ker imajo to moč. Kratice imajo moč, saj njihova uporaba v okoljih, kjer jih navadno ne najdemo, saj so bile ustvarjene in namenjene drugi ciljni publiki, lahko izraža večjo pomembnost, tudi izobraženost (enako je z uporabo tujk).

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 METODOLOGIJA

3.1.1 Raziskovalni vzorec

Anketne vprašalnike je izpolnilo 160 učenk in učencev, ki so bili na dan anketiranja prisotni pri pouku. 11 anket je bilo neustrezno ali nepopolno rešenih, zato jih pri analizi nismo upoštevali.

Tako je končni vzorec sestavljajo 149 učenk in učencev (52 % fantov in 48 % deklet) iz osmega in devetega razreda treh osnovnih šol v Občini Laško. Na Osnovni šoli Antona Aškerc Rimske Toplice je anketne vprašalnike izpolnilo 32 osmošolcev in 29 devetošolcev, na Osnovni šoli Primoža Trubarja Laško 31 osmošolcev in 28 devetošolcev ter na Podružnični šoli Debro 14 osmošolcev in 15 devetošolcev. Skupaj je tako anketni vprašalnik pravilno izpolnilo 77 osmošolcev in 72 devetošolcev.

Tabela 1: Število anketiranih učencev

ŠOLA	RAZRED		Skupaj
	8. RAZRED	9. RAZRED	
RIMSKE TOPLICE	32	29	61
LAŠKO	31	28	59
DEBRO	14	15	29
Skupaj	77	72	149

Tabela 2: Spol anketirancev

	Frekvenca	Odstotek
ŽENSKI	71	47,7
MOŠKI	78	52,3
Skupaj	149	100,0

3.1.2 Postopek zbiranja podatkov

Anketo sva izvedli na začetku februarja z metodo pisnega izpolnjevanja anketnega vprašalnika. Anketne vprašalnike so učenke in učenci rešili v času razrednih ur. Anketa je bila sestavljena iz dveh delov. V prvem delu so učenk odgovarjali na poznavanje pomena izbranih kratic in njihovo poznavanje. Po izpolnjenem prvem delu so v drugem delu vprašalnika, ki je bil na drugem listu, ponovno vrednotili svoje znanje poznavanja pomena istih kratic. Tokrat z izbiro med danimi odgovori. Zanimala pa naju, kaj menijo o posledicah uporabe kratic na komunikacijo in o vplivu na knjižni jezik. Na te trditve so učenci odgovarjali s pomočjo 3-stopenjske Likertove lestvice.

3.2 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Hipoteza 1: Učenci bodo pri samostojnem poimenovanju kratic pogosteje uporabili opis, torej kaj kratica predstavlja (predmet, ...) kot pa zapisali besede, iz katerih je kratica sestavljena.

Kratica USB

Odgovor	Frekvenca	Odstotek
Pravilen	4	2,7
Napačen	11	7,4
Opis stvari	30	20,1
Prazno polje/ne vem	104	69,8
Skupaj	149	100,0

Le štirje učenci so samostojno pravilno odgovorili, katere besede sestavljajo to kratico. Učenci so v 20 % odgovorili na odgovor s pomočjo opisa – da USB (ključ) predstavlja pripomoček za shranjevanje dokumentov, slik ...

Kratica WC

Odgovor	Frekvenca	Odstotek
Pravilen	7	4,7
Napačen	11	7,4
Opis stvari	83	55,7
Prazno polje/ne vem	48	32,2
Skupaj	149	100,0

Kaj pomenita črki W in C je znalo pravilno zapisati le dobrih 7 odstotkov anketirancev. Več kot polovica jih je zapisalo, da gre za stranišče, napačen odgovor je podalo dobrih 30 odstotkov učenk in učencev.

Kratica SMS

Odgovor	Frekvenca	Odstotek
Pravilen	14	9,4
Napačen	10	6,7
Opis stvari	53	35,6
Prazno polje/ne vem	72	48,3
Skupaj	149	100,0

Učenci so v 14 primeri pravilno odgovorili, kaj kratica v angleškem jeziku pomeni. 36 odstotkov si je pomagalo z opisom, da je to kratko sporočilo, medtem, ko jih je skoraj polovica pustila prostor za odgovor prazen.

Kratice NUK

Odgovor	Frekvenca	Odstotek
Pravilen	36	24,2
Napačen	23	15,4
Opis stvari	4	2,7
Prazno polje/ne vem	85	57,0
Skupaj	149	100,0

Več kot polovica anketirancev je pustila polje prazno. Med tistimi, ki so na vprašanje odgovorili, jih je 24 odstotkov odgovorilo pravilno in 15 odstotkov napačno.

Anketiranci so pri štirih kraticah za pomen kratice namesto besed, ki se skrivajo za krni, zapisali, kaj kratica pomeni, predmet. Učenci so opis predmeta uporabili pri štirih kraticah. Pri treh je prevladoval opis, pri eni ne. **Tako lahko potrdiva pravilnost prve hipoteze.**

Hipoteza 2: Učenci bodo uspešnejši pri izbiranju pravilnega pomena kratic med danimi možnostmi, kot pa pri samostojnem zapisu pomena kratice.

Kratice USB

Zapis kratice	Možni odgovori			Skupaj
	Univerzalni sistem besed	Universal short bug	Universal serial bus	
Pravilen	0	0	4	4
Napačen	2	8	0	10
Opis stvari	12	11	4	27
Prazno polje/ne vem	20	62	14	96
Skupaj	34	82	21	137

21 Učencev je označilo pravilen odgovor.

Kratice UNESCO

Zapis kratice	Možni odgovori			Skupaj
	United nations for energy, sleep, central occasion	United nations educational scientific and cultural organization	Universal for every school, society and organization	
napačno	1	8	5	14
prazno polje/ne vem	16	71	31	118
Skupaj	17	79	36	132

Kar 79 učenk in učencev je označilo pravičen odgovor.

Kratica WC

Zapis kratice	Možni odgovori			Skupaj
	Water closet	Wash closet	Water chair	
pravilno	6	1	0	7
napačno	4	2	5	11
opis stvari	28	18	31	77
prazno polje/ne vem	14	8	21	43
Skupaj	52	29	57	138

52 Učenk in učencev je označilo pravičen odgovor.

Kratica SMS

Zapis kratice	SMS			Skupaj
	sporočilo med sporočili	short message service	short message send	
pravilno	0	9	5	14
napačno	2	3	5	10
opis stvari	12	21	16	49
prazno polje/ne vem	6	27	33	66
Skupaj	20	60	59	139

60 učenk in učencev je izbralo pravičen odgovor.

Anketiranci so pri vseh navedenih kraticah pogosteje navedli pravičen odgovor, kot pri samostojnem zapisu. To lahko razložimo s tem, da nekateri dobro obvladajo angleški jezik in so izbrali najbolj smiseln odgovor, spet drugi so se spomnili pravičnega zapisa in tretji so enostavno uganili. **Tako lahko potrdiva pravilnost druge hipoteze.**

Hipoteza 3: Učenci, ki pogosto uporabljajo kratice pri pisnem komuniciranju s prijatelji, se močneje strinjajo s trditvami, da so kratice koristne in potrebne kot učenci, ki kratice največkrat uporabljajo med pogovorom.

Kratice največkrat uporabljam pri pisnem komuniciranju s prijatelji (SMS, Messenger ...).	Kratice olajša komunikacijo			Skupaj
	Se ne strinjam	Niti niti	Strinjam se	
Pogosto / vedno	5	22	58	85

Učenci, ki največ komunicirajo v kraticah preko pisnih kanalov, se b večini strinjajo, da kratice olajšajo komunikacijo.

Kratice največkrat uporabljam pri pisnem komuniciranju s prijatelji (SMS, Messenger ...).	Kratice skrajša komunikacijo			Skupaj
	Se ne strinjam	Niti se ne strinjam niti se strinjam	Strinjam se	
Pogosto / vedno	8	21	58	87

Prav tako se večina anketirancev strinja, da kratice močno skrajšajo komunikacijo.

Kratice največkrat uporabljam pri pisnem komuniciranju s prijatelji (SMS, Messenger ...).	Uporaba kratic je potrebna			Skupaj
	Se ne strinjam	Niti niti	Strinjam se	
Pogosto / vedno	27	41	19	87

Čeprav zgornji rezultati kažejo, da uporaba kratic pri pisni komunikacija olajša in skrajša komunikacijo, anketiranci niso mnenja, da so te pri uporabi zares potrebne.

Kratice največkrat uporabljam pri pisnem komuniciranju s prijatelji (SMS, Messenger ...).	Uporaba kratic te naredi pri prijateljih/sošolcih popularno			Skupaj
	Se ne strinjam	Niti niti	Strinjam se	
Pogosto / vedno	39	35	13	87

Uporaba kratic je mogoče učinkovita, vendar pa z njihovo uporabo v krogu prijateljev ne boš imel boljšega statusa ali bil zaradi tega popularen, ker govoriš »njihov« jezic.

Kratice največkrat uporabljam pri pisnem komuniciranju s prijatelji (SMS, Messenger ...).	Uporaba kratic kratice je zaželena v družbah, kjer se gibljem.			Skupaj
	Se ne strinjam	Niti niti	Strinjam se	
(Skoraj) nikoli	6	4	3	13
Včasih	13	15	16	44
Pogosto / vedno	26	35	26	87

Učenci so tu različnih mnenj, vendar prevladuje premišljena uporaba kratic. Učenci se zavedajo, da je pretirana uporaba lahko škodljiva, niti ni pretirano zaželena. **Hipoteza 3 je le delno potrjena.**

Hipoteza 4: Učenci, ki se skoraj vedno zanimajo o pomenu neznane kratice, pogosteje menijo, da so kratice zapletene za uporabo in lahko pripeljejo do nesporazumov ter da kvarijo slovenski knjižni jezik.

Če slišim neznan kratico, vprašam po pomenu ali jo poiščem v slovarju	Uporaba kratic je zapletena		
	Se ne strinjam	Niti niti	Strinjam se
(Skoraj) nikoli	79	49	14
Včasih	37	41	16
Pogosto / vedno	16	20	9

Če slišim neznan kratico, vprašam po pomenu ali jo poiščem v slovarju	Uporaba kratic vodi do nesporazumov		
	Se ne strinjam	Niti niti	Strinjam se
(Skoraj) nikoli	26	13	13
Včasih	47	51	40
Pogosto / vedno	18	36	30

Če slišim neznan kratico, vprašam po pomenu ali jo poiščem v slovarju	Uporaba kratic kvari slovenski knjižni jezik		
	Se ne strinjam	Niti niti	Strinjam se
(Skoraj) nikoli	13	10	19
Včasih	46	48	54
Pogosto / vedno	61	34	46

Anketirancem, ki pogosto preverijo pomen neznanih kratic, se njihova uporaba ne zdi zapletena. Strinjajo se, da nerazumevanje kratic lahko vodi do nesporazumov v komunikaciji, vendar njihova uporaba ne vpliva na neznanje slovenskega knjižnega jezika. **Hipoteza 4 je ovržena.**

4. ZAKLJUČEK

Kratice so postale pomemben del naše vsakodnevne pisne in ustne komunikacije. Pomembno je, da jih poznamo in razumemo, saj bomo le tako lahko uspešno komunicirali z drugimi in preprečili morebitne nesporazume.

Na kratice ne gledava kot na nekaj slabega, kar hoče uničiti slovenski knjižni jezik, ampak je to način komuniciranja, predvsem mladih, ki določene kratice uporabljajo le v določenih družbenih krogih le v določenem časovnem obdobju.

Predvsem starejši so mnenja, da kratice kvarijo naš jezik. Verjetno zato, ker jih sami ne razumejo, jih označujejo kot modne muhe, ki prihajajo in gredo. Vendar njihova uporaba in na drugi strani njihovo nepoznavanje ne ustvarja samo komunikacijska ampak lahko tudi generacijskega.

5. VIRI IN LITERATURA

Kompara 2006 = *Slovarček krajšav* [<http://bos.zrc-sazu.si/kratice.html>].

Kompara, M. (2009). Prepoznavanje krajšav v slovenskih elektronskih besedilih, Jezikoslovni zapiski let. 15, št. 1–2, str. 95–112.

Kompara, M. (2015) Raba veznikov in predlogov pri tvorbi kratic. Jezikovni zapiski, leto 2015, št. 1, str. 51-62.

Kompara, M. (2017). Zasnova novega slovarja krajšav. Jezikovni zapiski let. 23, št. 1, str. 77-92.

KANIČ, I.(2005). Acronyms. Knjižnica, Ljubljana, let. 49, št. 3, str. 207-219.

Rode, M. (1974) Poskus klasifikacije krajšav. let. 22, šte. 2, str. 2014-2019

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>

INTERNETNI VIRI

<https://www.telegraph.co.uk/education/educationopinion/9966117/Text-speak-language-evolution-or-just-laziness.html> (Dostopno 12. 2. 2019)

<https://www.psychologicalscience.org/observer/alienating-the-audience-how-abbreviations-hamper-scientific-communication> (Dostopno 12. 2. 2019)

<https://www.quora.com/Why-are-acronyms-used> (Dostopno 12. 2. 2019)

<https://www.redlinels.com/text-message-language/> (Dostopno 12. 2. 2019)

http://www.lektorsko-drustvo.si/vsebina/6-6-2017-krajsave-LDS_Verovnik_Dobrovoljc.pdf (Dostopno 2. 2. 2019)

PRILOGA

številka

ANKETNI VPRAŠALNIK 1

Pozdravljeni! Sva učenci 9. razreda. Raziskujeva razumevanje in uporabo kratic v vsakdanjem Potrebujeva tvojo pomoč. Vprašalnik je popolnoma anonimen, nanj se ne podpisuj. Pozorno preberi vprašanja in v celoti odgovori. Če odgovora ne poznaš, zapiši »ne vem«. Vsi tvoji odgovori bodo namenjeni le najini raziskavi in ne bodo posredovani naprej, zato te prosiva za čim bolj iskrene odgovore.

1. **RAZRED** (obkroži) 8. 9.

2. **SPOL** (obkroži) Ž M

3. S svojimi besedami **zapiši DEFINICIJO KRATICE!**

Kratice je _____

4. Z x označi pravilni trditvi.

___ Okužimo se z virusom HIV, ki se lahko razvije v bolezen AIDS.

___ HIV je angleško ime, AIDS pa slovensko ime za isto bolezen

___ HIV je slovensko ime, AIDS pa angleško ime.

___ HIV in AIDS sta imeni boleznii tako kot na primer rak.

___ HIV in AIDS sta kratici za virus oziroma bolezen.

5.

a) Ali imaš svoj USB ključ? (obkroži) DA NE

b) Kako pogosto uporabljaš USB ključ? (označi z x)

___ ga ne uporabljam

___ nekajkrat na mesec

___ nekajkrat na teden

___ vsak dan

c) V katere namene uporabljaš USB ključ/-e? (možnih je več odgovorov)

___ ga ne uporabljam

___ za šolo (projekti, seminarske, domače naloge)

___ privatne stvari

___ filme, risanke, slike

drugo: _____

d) Zapiši, kaj pomeni kratica USB? _____

6.

a) Ali ima šola, ki jo obiskuješ, naziv UNESCO šola? (označi z x) DA NE NE VEM

b) Zapiši pomen kratice UNESCO! _____

7.

a) Označi z x, katero od navedenih besednih zvez uporabljaš pogosteje?

___ Grem na stranišče.

___ Grem na WC.

b) Katero besedno zvezo pogosteje uporabljajo ljudje v tvoji okolici (sošolci, prijatelji, domači ...)

___ Grem na stranišče.

___ Grem na WC.

c) Zapiši, kaj pomeni kratica WC! _____

8.

a) Pri omembi šolskega predmeta DKE pomislim:

___ predmet mi sploh ni všeč

___ predmet mi je všeč

___ predmet mi je zelo všeč

b) Ko se pogovarjaš o tem šolskem predmetu (DKE), ga poimenuješ:

___ državljanska

___ državljanska vzgoja

___ državljanska kultura

___ DKE

___ etika

Drugo: _____

c) Zapiši polno ime šolskega predmeta s kratico

DKE _____

9.

a) Kako pogosto pišeš/pošiljaš SMS sporočila? (označi z x)

___ ne pišem SMS sporočil.

___ nekajkrat na mesec

___ nekajkrat na teden

___ vsak dan

b) Kateri besedno zvezo pri pogovoru pogosteje uporabljaš?

___ Poslal/-a bom SMS.

___ Poslal/-a bom sporočilo.

c) Zapiši, kaj pomeni kratica SMS. _____

10.

a) Zapiši, ali si pri katerem šolskem predmetu (predmetih) slišal/-a za kratico SSKJ.

Predmet: _____

b) Zapiši pomen kratice SSKJ. _____

c) Kako pogosto uporabljaš SSKJ?

___ ne uporabljam

___ nekajkrat na mesec oz. nekajkrat na leto

___ nekajkrat na teden

___ vsak dan

d) Na kakšen način uporabljaš SSKJ?

___ v fizični obliki, kot predmet

___ elektronski obliki, na spletu

___ ga ne uporabljam

11.

a) Kratica NUK poimenuje: (označi z x)

___ pojem

___ osebo/žival

___ stavba/ustanova

___ predmet

___ ne poznam kratice

Drugo: _____

b) Zapiši pomen kratice NUK z besedo:

12. Kaj zate pomeni kratica DZ? (Označi z x)

___ ne poznam kratice

___ kratica ima en pomen, in sicer: _____

___ kratica ima več kot en pomen. Zapiši:

Vprašalnik 2

številka

--

1. Z x označi, kaj pri naslednjih izjavah velja zate!

Če slišim neznano kratico...	(SKORAJ) NIKOLI	VČASIH	POGOSTO / VEDNO
... vprašam po pomenu			
... jo poiščem v slovarju			
... jo uporabljam, čeprav ne vem, kaj pomeni			

Kratice največkrat uporabljam ...	(SKORAJ) NIKOLI	VČASIH	POGOSTO / VEDNO
... med pogovorom z družino.			
... pri pouku.			
... med pogovorom s prijatelji.			
... pri pisnem komuniciranju s prijatelji (SMS, Messenger ...).			

Uporaba kratic v vsakdanji komunikaciji ...	Se ne strinjam	Niti se ne strinjam niti se strinjam	Strinjam se
... je koristna, ker olajša komunikacijo.			
... je koristna, ker skrajša komunikacijo.			
... je potrebna.			
... lahko pripelje do nesporazumov.			
... je zapletena.			
... kvari slovenski knjižni jezik.			
... te naredi pri prijateljih/sošolcih popularno.			
... je zaželeno v družbah, kjer se gibljem.			
... se prepogosto uporablja.			

Obrni na drugo stran!

2. Kaj pomenijo posamezne kratice? Z x označi pravilni odgovor

WC

- water closet
- wash closet
- water chair

USB

- univerzalni sistem besed
- universal short bug
- universal serial bus

SMS

- sporočilo med sporočili
- short message service
- short message send

DKE

- državljanska kultura in etika
- domovinska kultura in etika
- domovinska in državljanska kultura in etika
- državljanska in domovinska kultura in etika

UNESCO

- united nations for energy, sleep, central occasion
- united nations educational scientific and cultural organization
- universal for every school, society and organization

NUK

- Nacionalna unija knjižnic
- Narodna in univerzitetna knjižnica
- Naravoslovni učni komplet

HVALA ZA TVOJE SODELOVANJE!